

Kysymyksiä ja vastauksia toimeentulotuen kokonaisuudistuksesta

Miksi toimeentulotukea halutaan uudistaa?

Toimeentulotuen kokonaisuudistus perustuu pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelmaan ja sen tavoitteena on vahvistaa henkilön itsenäistä selviytymistä, vähentää pitkäaikaista toimeentulokiriippuvuutta ja selkiyttää toimeentulotuen roolia viimesijaisena ja väliaikaisena harkintaa vaativana rahaetuutena. Lisäksi tarkoituksena on ehkäistä nuorten syrjäytymistä ja vahvistaa julkista taloutta.

Toimeentulotukeen tehtävät muutokset muun muassa vahvistavat tuen saajan velvoitteita hakea kokoaikatoittoa ja ensisijaisia etuuksia. **Tarkoituksena on lyhentää toimeentulotuen saannin kesto palveluihin ja ensisijaisten etuuksien pariin ohjaamalla, ja palvelujen ja ensisijaisten etuuksien hakemisen velvoitteita kiristämällä.**

Uudistuksen lähtökohtana on se, että kaikki toimeentulotukea saavat työttömät henkilöt saataisiin mahdollisimman kattavasti ja ripeästi työvoimapalveluiden piiriin. Tähän pyritään selkeyttämällä lainsäädäntöä siltä osin, keitä velvollisuus ilmoittautua työttömäksi kokoaikatyön työnhakijaksi koskee. Aiempi lainsäädäntö jätti tulkinnanvaraa esimerkiksi osa-aikatyötä tekevien, opintotukietuuksista opiskelevien, kotona lastaan ilman kotihoidontukea hoitavien sekä kannattamatonta yritystoimintaa harjoittavien osalta. Myös sellaiset henkilöt, jotka eivät ole joko sairauspäivärahalla tai työkyvyttömyysetuuksilla, tulisi poikkeuksetta pystyä ohjaamaan ilmoittautumaan kokoaikatyötä hakeviksi työttömiksi työnhakijoiksi.

Työvoimaviranomaisen velvoitteisiin kuuluu huomioida henkilön työkyky palveluprosessissa, selvittää työhakuun ja työllistymisen edellytyksiin vaikuttava työ- ja toimintakyky, ja ohjata työnhakija tarvittaessa työkyvyn tutkimuksiin ja arviointeihin. Työvoimaviranomaisen vastuulla on ottaa työnhakijan tosiasiallinen työkyky huomioon sekä sovittaa hänelle tarjottavat palvelut ja velvoitteet olemassa olevaan työkykyyn.

Vuoden 2025 alusta lukien laki työllistymisen monialaisesta edistämisestä edellyttää Kelan, työvoimaviranomaisen tai hyvinvointialueen ohjaamaan työttömän monialaiseen palvelutarpeen arviointiin arvioidessaan työttömän työllistymisen edellyttävän monialaista palveluja yhteensovittavaa tukea. Työ- ja toimintakykynsä puutteelliseksi kokevien henkilöidenkin ohjaaminen työvoimaviranomaisen palveluprosessiin johtaa siten henkilöiden kannalta tarkoituksenmukaisiin palveluihin.

Milloin toimeentulotukeen tehtävät muutokset tulevat voimaan?

Toimeentulotukeen tehtävät muutokset tulevat voimaan pääosin 1.2.2026.

Kuinka paljon toimeentulotuen muutoksista syntyy säästöjä?

Toimeentulotuen kokonaisuudistuksella arvioidaan olevan 70 miljoonan euron suora julkista taloutta vahvistava vaikutus uudistuksen ollessa täysimääräisesti voimassa, kun huomioidaan etuuksiin ja verokertymään tulevat muutokset. Uudistuksen arvioidaan kasvattavan toimeenpanokustannuksia yhteensä 18 miljoonalla eurolla.

Uudistuksen on arvioitu lisäävän työllisyyttä 1 200 henkilöllä, mikä vahvistaa julkista taloutta noin 29 miljoonaa euroa.

Perustoimeentulotuen menojen arvioidaan vähentyvän 188 miljoonaa euroa vuodessa ja työttömyysturvan menojen lisääntyvän 148 miljoonaa euroa vuodessa vuodesta 2027 lukien. Kela maksoi perustoimeentulotukea noin 825 miljoonaa euroa vuonna 2024.

Miten velvollisuus hakea ensisijaisia etuuksia muuttuu?

Uudistuksen myötä toimeentulotuen hakijalle säädetään aiempaa vahvempi velvoite hakea ensisijaisia etuuksia toimeentulotuen sijaan. Ensisijaisia etuuksia ovat mm. työttömyysturvaetuudet ja opintotuki.

Mikäli täysi-ikäisellä toimeentulotuen hakijalla ei ole esimerkiksi opiskelun, työttömyyden, sairauden tai työkyvyttömyyden perusteella maksettavaa toimeentulotukeen nähden ensisijaista etuutta haettuna, Kela arvioi olisiko hänellä oikeus sellaiseen etuuteen.

Jos Kelan arvion mukaan hakijalla on elämäntilanteensa ja olosuhteensa huomioiden todennäköisesti oikeus johonkin etuuteen, Kelan on ohjattava hakijaa hakemaan kyseistä etuutta.

Jos henkilö ei Kelan kehotuksesta huolimatta hae etuutta yhden kuukauden aikana, toimeentulotuen perusosaa alennetaan 50 prosentilla, mikäli yksilöllinen alentamisharkinta ei estä alentamista.

Perusosan alentaminen tehdään, jos se ei vaaranna ihmisarvoisen elämän edellyttämän turvan mukaista välttämätöntä toimeentuloa eikä alentamista voida pitää muutenkaan kohtuuttomana.

Miten toimeentulotuen perusosan alentaminen muuttuu?

Toimeentulotuen perusosan alentaminen on pääsääntöisesti aina toimeenpantava seuraamus, mikäli tuenhakija on toiminut työvoimapolitiittisesti moitittavalla tavalla ja ei sen vuoksi ole oikeutettu ensisijaisena etuutena pidettävään työttömyysetuuteen määrääjäksi tai toistaiseksi.

Työvoimapolitiittisesti moitittavalla menettelyllä tarkoitetaan esimerkiksi sitä, että työnhakija on laiminlyönyt työnhakijan palveluprosessiin liittyviä velvollisuuksia tai esimerkiksi eronnut työstä ilman pätevää syytä. Työnhakija voi saada monista eri syistä työttömyysetuuteensa korvauksettoman määrääjän. Niistä säädetään työttömyysturvalaissa.

- [Karenssi \(Työmarkkinatori\)](#)

Perusosan alentamisella pyritään vahvistamaan tavoitetta, jonka mukaan henkilön tulee ensisijaisesti hakeutua ensisijaiselle etuudelle, ja työnhakijoiksi kuuluvat henkilöt siirtyvät työvoimapalveluiden piiriin.

Kela saa tiedon toimeentulotuen hakijan työttömyysetuuden maksun katkoksista työvoimaviranomaisten antamista työvoimapolitiittisista lausunnoista. Jos henkilö on menetellyt moitittavasti liittyen työttömyysturvalaissa säädettyihin tilanteisiin, hänen toimeentulotukensa perusosaa alennetaan ensimmäiseltä alentamiskuukaudelta 20 prosenttia ja sen jälkeen 40 prosenttia niin kauan kuin alentamisen edellytykset edelleen täyttyvät. Alentamisen kesto on riippuvainen työttömyysetuuden katkoksen kestosta, ollen näissä tilanteissa kuitenkin enintään kuusi kuukautta.

Jos täysi-ikäinen henkilö ei ole Kelan antamasta kehotuksesta huolimatta hakenut etuutta, johon hänellä Kelan arvion mukaan elämäntilanteensa ja olosuhteensa huomioiden todennäköisesti olisi oikeus, taikka jos henkilö ei kehotuksesta huolimatta ole ilmoittautunut kokoaikatyötä hakevaksi työnhakijaksi, hänen toimeentulotuen perusosaansa alennetaan 50 prosenttia. Tällöin perusosan alentaminen kestää lähtökohtaisesti niin kauan, kunnes henkilö olisi häneltä vaaditusti hakenut ensisijaista etuutta tai ilmoittautunut työnhakijaksi.

Edellä mainitut alentamiset voidaan kuitenkin tehdä jatkossakin vain, jos alentaminen ei vaaranna ihmisarvoisen elämän edellyttämän turvan mukaista välttämätöntä toimeentuloa eikä alentamista voida pitää muutenkaan kohtuuttomana. Kela päättää perusosan alentamisesta kuukaudeksi kerrallaan ja tekee yksilöllisen kohtuusharkinnan erikseen jokaisen kuukauden osalta.

Ohjataanko asiakasta enää sosiaalihuoltoon perusosan alentamisen yhteydessä?

Toimeentulotuen perusosan alentamisen yhteydessä ei jatkossa ohjata rutiininomaisesti kaikkia asiakkaita hyvinvointialueen palvelutarpeen arviointiin.

Kela voi pyytää hyvinvointialueen sosiaalihuollon lausunnon perusosan alentamisen kohtuullisuuteen vaikuttavista tekijöistä. Tarkoituksena on, että sosiaalihuollon lausuntoa pyydetään vain silloin, kun siihen Kelassa arvioidaan olevan erityistä tarvetta.

Lausuntoa voidaan pyytää esimerkiksi silloin, kun alentamisharkinnassa herää kysymys henkilön kyvystä huolehtia itsestään tai huollettavistaan tai kun henkilön asiointiin yhteydessä havaitaan asiakkaalla olevan erityisiä vaikeuksia hakea ja saada tarvitsemiaan palveluja kognitiivisen tai psyykkisen vamman tai sairauden, päihteiden ongelmakäytön tai muun riippuvuuskäyttäytymisen, usean yhtäaikaisen tuen tarpeen tai muun vastaavan syyn vuoksi.

Lisäksi lausuntoa voidaan pyytää tilanteissa, joissa asiakas itse kertoo esimerkiksi kesken olevasta työkyvyn selvittelystä tai muusta sosiaalihuollon palveluprosessista taikka jos ilmenee, että henkilö on asunnoton.

Kelan velvollisuudesta ottaa yhteyttä hyvinvointialueen sosiaalihuoltoon tuen tarpeen arvioimiseksi säädetään sosiaalihuoltolaissa. Jos sosiaalihuoltolaissa säädetyt edellytykset huoli-ilmoituksen tekemiselle täyttyvät, Kela tekee ilmoituksen joko yhteistyössä asiakkaan kanssa tai vaikeimmissa tapauksissa myös ilman asiakkaan suostumusta. Hyvinvointialueilla on vakiintuneet menettelyt huoli-ilmoituksen käsittelyyn.

Tarvittaessa Kelan on tehtävä voimassa olevan lastensuojelulain mukaisesti ilmoitus hyvinvointialueelle, jos tehtävien hoidossa on saatu tietää lapsesta, jonka hoidon ja huolenpidon tarve, kehitystä vaarantavat olosuhteet tai oma käyttäytyminen edellyttää mahdollista lastensuojelun tarpeen selvittämistä.

Kelaa velvoittaa myös vuoden 2025 alusta voimaantullut laki työllistymisen monialaisesta edistämisestä, jonka mukaan Kelan, työvoimaviranomaisen tai hyvinvointialueen on ohjattava työtön monialaiseen palvelutarpeen arviointiin arvioidessaan työttömän työllistymisen edellyttävän monialaista palveluja yhteensovittavaa tukea.

Minkä suuruinen perustoimeentulotuki on?

Perustoimeentulotukea myönnettäessä otetaan huomioon perusosalla katettavat menot (perusosa) sekä muut perusmenot. Toimeentulotukilaissa säädetty perusosa on laskennallinen summa, jonka on tarkoitus kattaa eri henkilöryhmien vähimmäiskulutustasoa vastaavat, jokapäiväiseen toimeentuloon kuuluvat menot. Perusosa tarkistetaan kansaneläkeindeksin mukaisesti vuosittain.

- [Toimeentulotuen perusosan määrä](#) (Kela)

Perusosan lisäksi perustoimeentulotukea annetaan tarpeellisen suuruisiin muihin perusmenoihin: asumismenoihin, kuten vuokraan tai vastikkeeseen, vesimaksuun, lämmitykseen, sähkölaskuun ja kotivakuutusmaksuun sekä terveydenhuollon menoihin (esimerkiksi reseptilääkkeet) sekä välttämättömiin asuntoon muuttoon liittyviin menoihin. Muita perusmenoja ovat myös lasten päivähoitomenot sekä

koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan menot sekä etävanhemman tapaamismenot lapsensa kanssa. Tukea voi saada myös välttämättömän henkilötodistuksen ja matkustusasiakirjan hankintaan.

Alennetaanko toimeentulotuen kokonaisuudistuksen yhteydessä toimeentulotuen tasoa?

Kyllä. Toimeentulotuen perusosaa leikataan täysi-ikäisten henkilöiden osalta. Leikkauksen suuruus on kolme prosenttia yksinasuvien ja vanhempansa tai vanhempiensa luona asuvien 18 vuotta täyttäneiden osalta, 2,1 prosenttia yksinhuoltajien osalta sekä 1,9 prosenttia muiden yhteistaloudessa asuvien 18 vuotta täyttäneiden kuin vanhempansa luona asuvien osalta.

Esimerkiksi yksin asuvan 18 vuotta täyttäneen osalta leikkaus tarkoittaisi 17,80 euron pienennystä toimeentulotuen perusosaan vuoden 2025 tasossa. Leikkaukset on rajattu koskemaan vain 18 vuotta täyttäneiden perusosaa.

Hallitus ei esitä muutoksia toimeentulotuen perusosan indeksikorotuksiin, vaan etuuksiin tehdään kansaneläkeindeksin mukaiset korotukset vuoden 2026 alussa. Kertaluonteiset leikkaukset tehdään 1.3.2026 lukien. Perusosan päivittyvät tasot julkaistaan Kelan sivuilla.

- [Toimeentulotuen perusosan määrä](#) (Kela)

Miksi toimeentulotuen ansiotulovähennys poistetaan?

Toimeentulotuki on luonteeltaan viimesijainen tukimuoto, jota saadakseen pääsääntöisesti on käytettävä kaikki muut tulonlähteet ennen kuin oikeus tukeen muodostuu. Ansiotuloista tehtävä 150 euron vähennys on ollut poikkeus tähän sääntöön.

-Kotimaisessa tutkimuksessa, jossa ansiotulovähennyksen käyttöönoton vaikutuksia on arvioitu, ansiotulovähennyksen ei ole arvioitu keskimäärin lisäävän työllisyyttä. Ansiotulovähennykseen verrattavista suojaosista on luovuttu myös muiden etuuksien, kuten työttömyysetuuksien, osalta ja sikäli sellaisen jättäminen toimeentulotukeen voisi muodostaa kannustinongelman ensisijaisille etuuksille siirtymiselle.

-Toimeentulotuen ansiotulovähennyksen poistamisen myötä kannusteet vähäisen osa-aikatyön tekemiseen heikkenevät, mutta toisaalta kannusteet työllistyä vähäisestä osa-aikatyöstä suuremmille tuntimäärille tai kokoaikaiseksi vahvistuvat.

Omaishoitajien ja perhehoitajien saaman hoitopalkkion osalta toimeentulotuen 150 euron ansiotulovähennys säilyy edelleen noin kahden vuoden siirtymäajan eli vuoden 2027 loppuun saakka.

Palkkatuloista voidaan toimeentulotuessa edelleen vähentää sellaiset menot, jotka ovat aiheutuneet tulojen hankkimisesta, kuten kohtuulliset työssäkäyntikulut.

Miten tulojen huomioiminen toimeentulotuella muuttuu?

Palkkatuloista ei tehdä enää 150 euron etuoikeutetun tulon vähennystä täysi-ikäisten henkilöiden osalta. Tämä vastaa pitkälle niitä muutoksia, joita on tehty muissakin sosiaaliturvaetuuksissa, kun ns. suojaosista on luovuttu.

Omaishoitajien ja perhehoitajien hoitopalkkioiden osalta ansiotulovähennys säilyy toimeentulotuessa kuitenkin vielä vuoden 2027 loppuun saakka heidän osaltaan säädetyn siirtymäajan vuoksi.

Lisäksi toimeentulotuessa vähennetään harkintaa siitä, että joitain pieniä tuloja voitaisiin jättää huomioimatta – esimerkiksi yksityishenkilöiltä saadut avustukset tai lahjat ja veronpalautukset on tähän asti voitu jättää huomioimatta yksinasuvalla 50 euroon ja perheellä 100 euroon asti. Jatkossa nämä tulot vähentävät maksuun tulevaa toimeentulotukea täysimääräisesti täysi-ikäisten henkilöiden osalta.

Alle 18-vuotiaiden lasten tulojen osalta ei ehdoteta muutoksia nykyiseen, eli heidän vähäisiksi katsottavia ansiotuloja ja avustuksia tai lahjoja ei jatkossakaan huomioitaisi tulona ja heidän ansiotuloistaan voitaisiin tehdä 150 euron etuoikeutetun tulon vähennys.

Miksi jatkossa huomioidaan myös pienet rahalahjat, veronpalautukset tai rikosuhрина saadut korvaukset täysimääräisesti tulona?

Toimeentulotuki on luonteeltaan viimesijainen tukimuoto. Se tarkoittaa sitä, että henkilön on käytettävä kaikki muut tulonlähteet ennen kuin oikeus tukeen muodostuu. Tulojen huomioimisen pääsäännön vahvistaminen yksinkertaistaa toimeenpanoa ja lisää päätöksenteon ennakoitavuutta myös asiakkaalle.

Rikosuhrin huomioitavista korvauksista voidaan kuitenkin jättää huomioimatta se osa, mikä kohdistuu sellaisiin menoihin, jotka ovat suoraan rikoksesta aiheutuvia – esimerkiksi terapiamaksut tai rikkoutuneen välttämättömän esineen korvaaminen.

Saavatko asiakkaat jatkossakin maksusitoumuksia lääkkeisiin?

Jatkossa maksusitoumuksen saamiseen vaikuttaa se, onko kyse välttämättömästä terveydenhuollosta. Yleisesti hyväksytyn hoitokäytännön mukaisia kustannusvaikuttavia lääkkeitä korvataan edelleen toimeentulotuesta. Sen sijaan esimerkiksi rokotusohjelmaan kuulumattomia rokotteita tai vitamiinivalmisteita ilman todettua puutostilaa ei toimeentulotuesta enää korvata.

Miten pienituloisissa perheissä elävien lasten oikeudet on huomioitu toimeentulotuen kokonaisuudistuksessa?

Toimeentulotuki on perhekohtainen tukimuoto ja sen määrä perustuu koko perheen tulojen ja menojen erotukseen. Lapsen etu tulee huomioida tässä päätöksenteossa esimerkiksi, kun harkitaan asumismenojen kohtuullisuutta tai mahdollista aikuisen perheenjäsenen perusosan alentamista.

Esityksessä ei ehdoteta muutoksia alle 18-vuotiaan lapsen vähäisten ansiotulojen ja lahjojen huomioimiseen tai ansiotulovähennykseen.

Perusosan tason leikkauksia on kohdennettu yksinasuvien kotitalouksiin. Lasten perusosia ei leikata ja kahden huoltajan talouksiin sekä yksinhuoltajatalouksiin tehdään yksinasuvia pienempi tason leikkaus.

Toimeentulotuen toimeenpanossa arvioidaan säännönmukaisesti tarvetta ohjata perustoimeentulotuen saajia erilaisten palveluiden piiriin. Etuuskäsittelijän on tehtävä sosiaalihuoltolaissa ja lastensuojelulaissa säädettyjen edellytysten täytyessä huoli-ilmoitus tai lastensuojeluilmoitus hyvinvointialueelle.

Lasten harrastusmenoja voidaan jatkossakin ottaa huomioon joissain tapauksissa osana hyvinvointialueen täydentävää toimeentulotukea.

Miten toimeentulotuen kokonaisuudistuksessa pyritään vähentämään nuorten syrjäytymistä?

Perustoimeentulotuen tarve painottuu nuoriin ikäluokkiin. Erityisesti 18–24-vuotiaat ovat yliedustettuina tuen saajissa, sillä tämä ikäluokka vastaa 15,4 prosentista kaikista tuen saajista. Vuonna 2024 toimeentulotukea saaneissa kotitalouksissa asui 58 000 18–24-vuotiasta. Kuukausittain perustoimeentulotukea saavia 18–24-

vuotiaita on noin 30 000 eli kaikki tuen saajat eivät saa tukea koko vuotta vaan lyhyet tukijaksot ovat yleisiä.

Uudistuksessa nuoret aikuiset huomioidaan erityisenä asiakasryhmänä siltä osin, että kuntien rahoitusosuus perustoimeentulotuesta nostetaan sataan prosenttiin niiden 18–24-vuotiaiden toimeentulotuen saajien osalta, joiden perheessä ei asu muun ikäisiä henkilöitä. Rahoitusosuuden muutos tulee voimaan vuoden 2027 alusta lukien. Rahoitusosuuden kasvu korvataan kunnille peruspalvelujen valtionosuusjärjestelmän kautta täysimääräisesti. Kuntien rahoitusosuuden lisäämistä koskeva ehdotus tähtää ikäluokan positiiviseen erityiskohteluun suunnattaessa kuntien resursseja erityisesti työllisyyspalveluissa.

Lisäksi uudistuksen tavoitteena on, että myös nuorten aikuisten ohjautuminen oikealle ensisijaiselle etuudelle ja työvoimapalveluiden piiriin tehostuu ja nopeutuu, kun lisätään tuenhakijan velvollisuutta hakea ensisijaisia etuuksia sekä edistää työllistymistään.

Mitä jos työttömän toimintakyky ei riitä osallistumaan työllistymistä edistäviin palveluihin eikä hän saa työkyvyttömyyseläkettä?

Mikäli työtön, mutta työkykynsä heikoksi kokeva henkilö, ei ole saanut työkyvyttömyysetuutta, kuten työkyvyttömyyseläkettä tai sairaspäivärahaa, hän on oikeutettu saamaan työttömyysturvaa. Sitä saadakseen hänen on oltava työtön työnhakija. Työnhakijana hänellä on velvollisuus osallistua niihin palveluihin, joita työvoimaviranomainen hänelle tarjoaa. Mikäli hänen työllistymiskykynsä on alentunut, otetaan se huomioon näitä palveluita tarjotessa. Työvoimaviranomainen voi tehdä yhteistyötä myös Kelan kuntoutuksen ja hyvinvointialueen kanssa, mikäli asiakkaan palvelutarve edellyttää näiden palveluiden yhteensovittamista.

Toimeentulotuen perusosaa voidaan alentaa silloin, kun henkilö ilman perusteltua syytä kieltäytyy työstä tai työvoimaviranomaisen hänelle tarjoamista palveluista. Perusosan alentaminen ei saa olla kohtuuton eikä vaarantaa henkilön oikeutta vähintään välttämättömään toimeentuloon ja huolenpitoon.

Muuttuuko maahan muuttaneiden oikeus toimeentulotukeen?

Voimassa olevan toimeentulotuesta annetun lain mukaan toimeentulotuki myönnetään Suomessa vakinaisesti oleskelevalle hakijalle tai perheelle. Oleskelun tosiasiallinen luonne on selvitettävä yksilöllisesti jokaisen hakijan kohdalla.

Kokonaisuudistuksessa lakiin lisätään vaatimus oleskeluluvan voimassaolosta niin sanotun täyden toimeentulotuen saamiseksi täysi-ikäisten henkilöiden osalta. Lakiin tuotava oleskelulupavaatimus täyttyy jo lupahakemuksen vireillä ollessa, jos oleskelulupaa on haettu Suomessa.

Lisäksi lakiin lisätään nimenomainen säännös siitä, ettei oikeutta niin sanottuun täyteen toimeentulotukeen ole, jos henkilö on saanut päätöksen maasta poistamisesta. Näiden säädösten soveltamisen tavoitteena on tuoda jo olemassa olevaa käytäntöä näkyviin lain tasolle. Henkilöllisen soveltamisalan soveltamiskäytäntö säilyy siten uudistuksessa lähtökohtaisesti ennallaan.

Tilanteissa, joissa henkilöllä ei ole oikeutta toimeentulotuesta annetun lain mukaiseen niin sanottuun täyteen toimeentulotukeen, henkilöllä on kuitenkin oikeus saada kiireellisessä tilanteessa tukea välttämättömän avun turvaamiseksi siten, ettei hänen oikeutensa välttämättömään toimeentuloon ja huolenpitoon vaarannu. Tätä oikeutta ei muuteta kokonaisuudistuksessa.